

การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา
เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์
A TRI-SIKKHA BASED INSTRUCTIONAL SYSTEM TO ENHANCE ACHIEVEMENT
LEARNING DEVELOPMENT OF SOCIAL TEACHING STUDIES FOR HIGH SCHOOL
STUDENTS NAKORNSAWAN PROVINCE

พระมหาสุภฤกษ์ สุภททจารี (สีวันคำ)*, ชาวล ศิริวัฒน์, พระวิเทศพรหมคุณ (บุญเข้ม)

Phramaha Supalurk Supattajari (Siwankam)*, Chawal Siriwat, Phra Widesbrommakun (Booncham)

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Doctor of Education Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: suparek1935@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา 2) ประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา 3) พัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา และ 4) ประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน จำนวน 100 คน สัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา พบว่า ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ประเมินสภาพปัญหาและความต้องการ 3) พัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา และ 4) ประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) 3) การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การพัฒนาระบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบ คือ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ การตรวจสอบและการปรับปรุง และ 4) การประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$)

คำสำคัญ: ระบบการสอนสังคมศึกษา, หลักไตรสิกขา, ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

* Received September 9, 2024; Revised October 25, 2024; Accepted October 27, 2024

Abstract

This research article aims to: 1) Study the knowledge of developing a social studies teaching system based on the Threefold Training (Tri-Sikkha) principles, 2) Assess the current problems and needs of the social studies teaching system based on the Threefold Training principles, 3) Develop a social studies teaching system based on the Threefold Training principles, and 4) Evaluate and certify the development of the social studies teaching system based on the Threefold Training principles to enhance the academic achievement of high school students in Nakhon Sawan Province. This study used a Research and Development methodology. The sample group consisted of 100 students, and 10 administrators and experts (monks/individuals) were interviewed using a purposive sampling method. The research tools included questionnaires and interview forms. The research findings revealed that: The knowledge of developing a social studies teaching system based on the Threefold Training principles includes Sila (morality), Samadhi (concentration), and Panna (wisdom), which aim to enhance the learning and development of students in terms of morality, mental discipline, and wisdom, with the goal of achieving high-quality and sustainable academic success. The assessment of the current problems and needs of the social studies teaching system development based on the Threefold Training principles to enhance the academic achievement of high school students in Nakhon Sawan Province showed that the overall problems and needs were at a high level ($\bar{x} = 3.85$). The development of the social studies teaching system based on the Threefold Training principles to achieve the academic achievement of high school students in Nakhon Sawan Province identified five components: Context, input factors, process, outcome, and evaluation and improvement. The evaluation and certification of the social studies teaching system development based on the Threefold Training principles for high school students in Nakhon Sawan Province indicated that the experts' opinions on the system's appropriateness were at the highest level ($\bar{x} = 4.61$).

Keywords: Social Studies Teaching System, Tri-Sikkha Principles, Learning Outcomes

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน โดยคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยกย่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) สถานศึกษาทุกแห่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นกรอบนโยบายสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาในทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) โดยใช้สี่เสาหลักของการเรียนรู้เป็นพื้นฐานเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนเพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจ การเรียนเพื่อที่จะมีทักษะทำได้และทำเป็น การเรียนรู้เพื่อที่จะมีทักษะชีวิตที่ปรับตัวได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หมายถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจซึ่งมีอยู่มากมายเพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็น “อภิลักขธรรม” คือ ไม่ล้าสมัยและไม่ล้าสมัย แต่ทันสมัยอยู่เสมอ ในที่นี้

ข้อยกตัวอย่างหลักธรรมที่เรียกว่า ไตรสิกขา หมายถึง สิกขา 3 อย่าง ได้แก่ 1) ศีล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างถูกต้องทางกาย ทางวาจา 2) สมาธิ หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้จิตให้สงบ หรือทำให้จิตให้ตั้งมั่นแน่วแน่ และ 3) ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้ ความสามารถที่ถูกต้อง อันมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตในทุกสาขาอาชีพในสังคมที่สำคัญยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การสอนสังคมศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักไตรสิกขานั้น ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญานั้น เป็นการสอนให้เข้าใจ เข้าถึง และการจะเข้าถึงความจริงจากการศึกษากระทั่งทำให้เกิดปัญญาในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบสัมมาชีพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เข้าใจธรรมชาติ นั่นคือ ธรรมชาติที่เกี่ยวกับตัวเองและธรรมชาติที่เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิต โดยการมุ่งเน้นการพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ความคิด (ปัญญา) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2567) ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ปัญหาการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักธรรมไตรสิกขา คือ การเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยและทุกกาลเวลาในการฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ทุกรูปนามให้สามารถค้นพบ และควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยใช้ปัญญาเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นตามหลักการศึกษา 3 ประการ คือ 1) ศีลสิกขา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมทางด้านความประพฤติ 2) จิตตสิกขา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมจิตให้เกิดสมาธิ และ 3) ปัญญาสิกขา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญาให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง (กองแก้ว เจริญอักษร, 2541)

ในปัจจุบัน ระบบการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครสวรรค์ประสบปัญหาหลายประการ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษา โดยเน้นการนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาใช้เพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นี้ ได้แก่ 1) ปัญหาคุณภาพการเรียนรู้ การศึกษาในวิชาสังคมศึกษามัก พบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจไม่ลึกซึ้งในด้านประวัติศาสตร์ ศีลธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ขาดการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับชีวิตจริง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา, 2563) 2) การสอนที่เน้นการท่องจำมากกว่าคิดวิเคราะห์ ระบบการสอนแบบเดิมที่เน้นการท่องจำยังคงแพร่หลาย ซึ่งไม่เอื้อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการนำความรู้ไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ, 2562) นักเรียนขาดโอกาสในการฝึกฝนการคิดเชิงวิพากษ์ ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างทันทั่วถึง 3) ความหลากหลายของผู้เรียน จังหวัดนครสวรรค์มีความหลากหลายในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งทำให้ระดับพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกันออกไป การเรียนแบบหนึ่งเดียวจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกกลุ่มได้ (วิทยากร ชัยพรพงษ์, 2565) ความหลากหลายนี้ส่งผลให้การพัฒนาระบบการเรียนรู้มีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม 4) ขาดการบูรณาการด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญา หลักสูตรการเรียนการสอนสังคมศึกษาปัจจุบันไม่สามารถบูรณาการการเรียนรู้ในด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญาได้อย่างเพียงพอ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) สามารถเข้ามาเสริมความสมบูรณ์ในกระบวนการเรียนการสอน โดยการเน้นการพัฒนาทั้งด้านคุณธรรมและการคิดวิเคราะห์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) และ 5) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ส่งผลให้วิธีการสอนแบบเดิมไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมักจะมุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีในการค้นหาความรู้ แต่ขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในเนื้อหาทางสังคมที่ซับซ้อน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักการทางวิชาการและวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์
4. เพื่อประเมินและรับรองระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย การสำรวจ (Survey Research) ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน ตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ โรงเรียนไพศาลพิทย และโรงเรียนตาคลีประชาสรรค์ ทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ โรงเรียนไพศาลพิทย และโรงเรียนตาคลีประชาสรรค์ จำนวน 100 คน การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้แทนพระสงฆ์ ผู้บริหาร คณาจารย์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ตามหลักไตรสิกขา จำนวน 10 รูป/คน โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรัชญาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบหรือตรวจสอบรายการ (Check List) โดยถามเกี่ยวกับ อายุ เพศ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) (สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์, 2553)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

แบบสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้แทนสงฆ์ ผู้บริหาร คณาจารย์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ตามหลักไตรสิกขา จำนวน 10 รูป/คน เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form)

เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อ
บรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaires) การรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 100 ชุด
โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ โรงเรียนไพศาลวิทยา
และโรงเรียนตากสินประชาสรรค์ ในจังหวัดนครสวรรค์ การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บข้อมูล และนำข้อมูล
ที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal
interview) ดำเนินการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ 1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์
ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับ
กลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อน
ดำเนินการสัมภาษณ์ 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนารสร้างความคุ้นเคยกับ
ผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะ
ที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียง
ไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ
(Percentage)

4.2 ระดับความคิดเห็นต่อระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์
การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้
ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงข้อเสนอแนะต่อระบบ
การสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด
นครสวรรค์ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต
แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความคิดวิเคราะห์
ลักษณะปัญหาจากเอกสารจากการสัมภาษณ์ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
ที่เกี่ยวข้อง 2) จัดลำดับข้อมูล 3) จากการสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น และ 5) สรุป
ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์” สามารถสรุปได้ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์

องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคม

ศึกษาตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา มุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติทั้งทางด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพและยั่งยืน การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในกระบวนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ดังนี้ 1) ศีล (การปฏิบัติตามศีลธรรม) ในการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้ ครูผู้สอนจะต้องสอดแทรกแนวคิดทางศีลธรรมและจริยธรรมเข้าไปในเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น การสอนเรื่องความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการเป็นพลเมืองที่ดี 2) สมาธิ (การฝึกจิตให้ตั้งมั่น) การฝึกสมาธิจะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนรู้ มีความสามารถในการจดจ่อและตั้งใจศึกษา ครูสามารถนำเทคนิคการฝึกสมาธิเข้ามาใช้ในห้องเรียน เช่น การนั่งสมาธิสั้น ๆ ก่อนเริ่มเรียน หรือการฝึกการหายใจลึก ๆ เพื่อลดความเครียดและเพิ่มความพร้อมในการเรียนรู้ และ 3) ปัญญา (การพัฒนาปัญญา) การพัฒนาปัญญา หมายถึง การสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีวิจารณญาณ ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ โดยการตั้งคำถาม การสนทนา และการอภิปรายในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนความถี่ และค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	36	36.00
	หญิง	64	64.00
	รวม	100	100
อายุ	ต่ำกว่า 14 ปี	17	17.00
	14 - 15 ปี	37	37.00
	16 - 17 ปี	30	30.00
	17 ปีขึ้นไป	16	16.00
	รวม	100	100
ระดับชั้นปีที่เรียน	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	33	33.00
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	46	46.00
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	21	21.00
	รวม	100	100
ประสบการณ์เรียนเกี่ยวกับหลักธรรมไตรสิกขา	1 - 3 ปี	42	42.00
	4 - 6 ปี	47	47.00
	7 - 10 ปี	11	11.00
	รวม	100	100

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ โรงเรียนไพศาลพิทย และโรงเรียนตากลีประชาสรรค์ ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา ดังนี้ เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 รองลงมา เพศชาย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 14 - 15 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 รองลงมามีอายุ 16 - 17 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมามีอายุ ต่ำกว่า 14 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ส่วนน้อยที่สุด

คือ มีอายุมากกว่า 17 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ระดับชั้นปีที่เรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมา เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 รองลงมา ส่วนน้อยที่สุด เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ประสพการณ์เรียนเกี่ยวกับหลักสูตรไตรสิกขา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสพการณ์อยู่ที่ 4 - 6 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมา มีประสพการณ์อยู่ที่ 1 - 3 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 ส่วนน้อยที่สุด มีประสพการณ์อยู่ที่ 7 - 10 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00

2.2 การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคัมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคัมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม (n = 100)

การพัฒนาระบบการสอนสังคัมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านเนื้อหา	3.66	0.442	มาก
2. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน	3.89	0.37	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.83	0.409	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.03	0.421	มาก
โดยภาพรวม	3.85	0.239	มาก

จากตารางที่ 2 การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคัมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคัมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.239) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.421) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.370) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.409) และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.442)

2.3 การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคัมศึกษาตามหลักไตรสิกขาได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีในสังคม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นที่สนับสนุนและเห็นความสำคัญของการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในระบบการศึกษา ท่านหนึ่งกล่าวว่า การนำนโยบายนี้มาปฏิบัติจริงช่วยเสริมสร้างความสอดคล้องในระบบและลดภาระผู้ที่เสียสละในการดูแลด้านนี้ อีกท่านหนึ่งกล่าวว่า การสอนตามหลักไตรสิกขาจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีลักษณะนิสัยที่ดี เช่น ความพอเพียง ความมีวินัย ความสุจริต และการมีจิตอาสา นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังเน้นถึงความสำคัญของการให้ความรู้ในการคิดวิเคราะห์และการรักหวงแหนสมบัติชุมชนโดยยึดหลักธรรมคำสอนของศาสนา อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การพัฒนาคุณภาพประชากร และการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่เด็กและเยาวชน มีการเสนอให้หาพันธมิตรและเทคนิควิธีในการดำเนินชีวิตตามแนวทางวิถึพุทธ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและปลูกฝังคุณธรรมในเด็ก สุดท้ายผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวถึงการสร้างความรักและความเมตตาในสังคม การเสริมสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาค และการพัฒนาทักษะการอยู่รอดปลอดภัย นโยบายนี้ได้รับ

การยอมรับว่าเป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาและการขัดเกลาเด็กและเยาวชนให้เจริญงอกงามในด้านคุณธรรม และจริยธรรม ทั้งนี้ การปฏิบัติตามแนวทางนี้จะช่วยลดปัญหาทางสังคมและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณธรรมตามหลักไตรสิกขาต่อไป

3. การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์

การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีองค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 บริบท (Context) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ (Output) องค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบและการปรับปรุง (Feedback) โดยแต่ละองค์ประกอบนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) บริบท (Context) ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 2) แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ 3) หลักการและเหตุผลของระบบ 4) วัตถุประสงค์ของระบบ และ 5) ผู้ใช้ระบบ 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 1) สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบ 2) หลักสูตรและเนื้อหา 3) วัตถุประสงค์ของระบบ 4) ผู้สอน 5) ผู้เรียน 6) แหล่งเรียนรู้ และ 7) แผนการสอน 3) กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการสอน และ 2) ขั้นตอนการสอน 4) ผลลัพธ์ (Output) ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการใช้ระบบการสอนก่อนเรียน-หลังเรียน และ 2) ประสิทธิภาพของระบบการสอน 5) ผลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง เป็นส่วนที่สะท้อนประสิทธิภาพของการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้จากกระบวนการจัดกิจกรรมการสอนในแต่ละขั้นตอนของผู้ใช้ระบบมาประเมินตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงให้ระบบสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เพื่อนำกลับไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่าง ๆ

4. การประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 8)

ระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์	4.71	0.488	มากที่สุด
2. ความถูกต้องของเนื้อหา	4.71	0.488	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	4.71	0.488	มากที่สุด
4. ความสอดคล้องของกรอบแนวคิด	4.57	0.535	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา	4.57	0.535	มากที่สุด
6. ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา	4.71	0.488	มากที่สุด
7. ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง	4.57	0.535	มากที่สุด
8. ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้า	4.71	0.488	มากที่สุด
9. ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน	4.43	0.535	มาก
10. ความเหมาะสมของเครื่องมือ	4.43	0.535	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้าน	4.61	0.511	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 การประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.511) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา ข้อที่ 2 ความถูกต้องของเนื้อหา ข้อที่ 3 ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ข้อที่ 6 ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา และข้อที่ 8 ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้า ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.488) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 ความสอดคล้องของกรอบแนวคิด ข้อที่ 5 ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา และข้อที่ 7 ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.535) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 9 ความเหมาะสมของเนื้อหาต่อบรรยากาศการเรียนรู้ และข้อที่ 10. ความเหมาะสมของเครื่องมือ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.523)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศิล สมาธิ ปัญญา มุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติทั้งทางด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพและยั่งยืน การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในกระบวนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญมี แท่นแก้ว กล่าวว่า มนุษย์จึงต้องอาศัยปัญญาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตให้ปราศจากความทุกข์มากที่สุด ให้สามารถอยู่รอดอย่างดีงาม มีความสุข มีความเข้าใจในเหตุผล ดีชั่ว รู้คิด รู้วินิจฉัย และรู้ที่จะจัดการ สิ่งใดเป็นประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ การเรียนรู้เป็นความหมายหนึ่งของการศึกษา ที่จะฝึกตัวเองพัฒนาชีวิตตนเอง ให้มีความสามารถที่จะเป็นอยู่ได้อย่างดีซึ่งชีวิตของมนุษย์นั้นโดยปกติจะสัมพันธ์กับโลกใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์กับผู้คน เพื่อนมนุษย์สรรพสัตว์ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ 2) ด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ในการแสดงออกทางกายและวาจาของตนเองและผู้อื่น สุดท้ายทาง และ 3) ด้านปัญญา เป็นการแสดงออกทางด้านความเห็น ความเข้าใจ การพิจารณาใน (บุญมี แท่นแก้ว, 2539) และความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พบว่า ไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสอนให้คนได้ปฏิบัติอยู่ในศีล มีการเคารพกฎระเบียบ เมื่อทุก ๆ คนมีศีลก็จะทำให้มีความสุข เพราะศีล คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง เพื่อพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ เพราะสมาธิ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิต เพื่อให้เกิดศักยภาพ เช่น มีสมาธิอย่างสูง เมื่อจิตมีสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วก็สามารถพัฒนาปัญญาได้ เพราะปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง จนสามารถนำหลักไตรสิกขาเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิต และปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงผลแห่งความสำเร็จตามกระบวนการไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนา (พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน), 2563)

2. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเนื้อหาที่มีความชัดเจนง่ายต่อความเข้าใจ

สื่ออุปกรณ์การเรียนมีความหลากหลายตรงกับความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ไตรสิกขามีความหลากหลายดึงดูดความสนใจต่อการเรียน การเรียนรู้ประโยชน์การวัดและประเมินผลช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์การเรียนรู้และแนวทางการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกัน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาลัยโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ผลการวิจัยด้านหลักธรรม พบว่า ผลการประเมินความต้องการเกี่ยวกับระบบการสอน จากการสอบถามครูผู้สอนรายวิชา เศรษฐศาสตร์ จำนวน 20 ท่าน มีความยินดีจะรับเอา ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกัน ไปทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็น 100% (พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา), 2565)

3. การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีองค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1.0 บริบท (Context) องค์ประกอบที่ 2.0 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 3.0 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4.0 ผลลัพธ์ (Output) และองค์ประกอบที่ 5.0 การตรวจสอบและการปรับปรุง (Feedback) ซึ่งความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิรา บ.ป.สูงเนิน และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาระบบวารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศึกษา โดยการให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์และพนักงานในมหาวิทยาลัย ทดลองใช้งานระบบทำการสืบค้นข้อมูล ผลที่ได้จากการสืบค้นจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองใช้ระบบ มีความถูกต้องตามการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ (เจนจิรา บ.ป.สูงเนิน และคณะ, 2562) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุอารีย์ นครพันธุ์ และอุดร จิตจักร ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา วิทยาลัยฯ ตัวบ่งชี้ คุณภาพอาจารย์ การบริหารและพัฒนา คณาจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” โดยการพัฒนาบนระบบปฏิบัติการ Windows 7 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ภาษา PHP, Ajax, Java Script, HTML การสร้างระบบฐานข้อมูลใช้ภาษา SQL การประเมินประสิทธิภาพของระบบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากผู้ใช้งาน และผู้เชี่ยวชาญ โดยวิธีการทดสอบแบบกล่องดำ (Black Box Testing) ผลการศึกษา พบว่า ด้านการประเมินประสิทธิภาพของระบบ ได้คะแนนเฉลี่ยที่ 4.11 จาก 5 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.69 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาระบบอยู่ในระดับดี (สุอารีย์ นครพันธุ์ และอุดร จิตจักร, 2562)

4. การประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยภายในและต่างประเทศ เป็นศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์ ในการทำงานในสังคม สามารถสรุปสาระสำคัญของแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ว่า วัดและพระสงฆ์มีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมในงานพัฒนา โดยทางตรงพระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่ศาสนาด้วยการอบรมสั่งสอน ศีลธรรมอันดีแก่ประชาชน ส่วนทางอ้อมนั้นพระสงฆ์มีหน้าที่ต่อชุมชนและสังคมสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีบทบาทในอันที่จะช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น งานด้านสังคมสงเคราะห์ งานอบรมสั่งสอนรวมถึงการอนุเคราะห์ในโอกาสที่ดีเพียงพอและทั่วถึง ดังนั้นศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีคุณภาพ และช่วยลดปัญหาของสังคมที่นับวันจะมีปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ การเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัย 7 model step โดยนำเสนอในรูปแบบ การสรุปรายงานการวิจัย และสอดคล้องตามนิยามตามของ Supalurk Model ตามกรอบแนวคิดองค์ความรู้ แสดงเป็น Mind Mapping ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา Supalurk Model

MODEL หมายถึง 7 Steps Model ได้แก่ ขั้นตอนที่เป็นสื่อกลางที่ดำเนินการ เช่น องค์ความรู้ การสำรวจความต้องการ การพัฒนารอบแนวคิด การสอบถามผู้เชี่ยวชาญ การพัฒนาระบบ การประเมินการทดลองการใช้ และการปรับปรุงความสมบูรณ์

Supalurk Model เป็นโมเดลที่อธิบายคุณสมบัติที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายควรมี โดยใช้ตัวอักษรย่อ S-U-P-A-L-U-R-K คือ S = Strong ความเข้มแข็งในการเรียนรู้ U = Unafraid ความกล้าหาญในการเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ P = Population หมายถึงประชากรนักเรียนมัธยมในจังหวัดนครสวรรค์ A = Attitude ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและการพัฒนาระบบการสอน L = Loyalist ความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อระบบหรือสถาบัน U = Understand ความเข้าใจบทบาทตามหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม R = Rapid ความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจอย่างรวดเร็ว K = Knowledge ความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ โมเดลนี้ช่วยเสริมสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านจิตใจและความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา มุ่งเน้นการพัฒนาศีลธรรม จิตใจ และปัญญาของผู้เรียน เพื่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขามี 5 องค์ประกอบ: บริบท, ปัจจัยนำเข้า, กระบวนการ, ผลลัพธ์, และการตรวจสอบปรับปรุง การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ 1) ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน จะต้องสนับสนุนและดำเนินการอย่างจริงจังในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน และนำหลักไตรสิกขาเป็นหลักชัยในภาคปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นสื่อและแบบอย่างดีที่จะทำให้เด็กและเยาวชนจารึกไว้ในปฏิทินแห่งชีวิตต่อไป 2) โรงเรียนควรมีการกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อมุ่งส่งเสริมการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนทุกรายวิชาเป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน 3) ควรมีการนำหลักไตรสิกขาทั้ง 3 กระบวนการ ไปถ่ายทอดความรู้สู่ครูผู้สอนในลักษณะการจัดการเรียนรู้ให้สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียน ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และนำผลการศึกษาไปพัฒนานักเรียนในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2562). การศึกษาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ก่องแก้ว เจริญอักษร. (2541). ความรู้เรื่องธรรมวิทยา: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจนจิรา บ.ป.สูงเนิน และคณะ. (2562). การพัฒนาระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาวารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2539). จริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน). (2563). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). ไตรสิกขา: การศึกษาแบบองค์รวมในพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาอภิพงศ์ ภูริวิฑฒโน (คำหงษา). (2565). ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออก: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยากร ชัยพรพงษ์. (2565). แนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์. วารสารการศึกษา, 10(2), 45-58.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2567). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 15). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. (2563). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). การศึกษาผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สพฐ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวริย์ ศิริโกการภิรมย์. (2553). การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุอารีย์ นครพันธุ์ และอุดร จิตจักร. (2562). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา กรณีศึกษาตัวบ่งชี้คุณภาพอาจารย์ การบริหารและพัฒนาคณาจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.